

Het overlijden van Karel Albert Schmidt

Op 17 oktober 1920 kwam om 12.45 uur een einde aan het leven van Karel Albert Schmidt. Een wilskrachtig, moedig mens vol idealisme verliet het aardse plan. 'Alle hartactie hield plotseling op.' En gezien de 'critieke directies' in de stand van de planeten was hier, volgens zijn stervenshoroscoop, ook niet aan te ontkomen geweest. 'Met Neptunus in den Ascendant was hij op kalme zachte, mystieke wijze ontslapen.'

Zijn echtgenote Johanna was op dat moment bij hem, evenals Margaretha Verwey. Deze was er later steeds van overtuigd geweest Karel Albert in zijn laatste levensuur te hebben toegezegd zich te zullen wijden aan de mede-opvoeding van zijn drie kinderen, de jongste nog geen jaar oud. Hier heeft zij zich altijd aan gehouden.

De teraardebestelling van Schmidt vond plaats op begraafplaats De Woensberg in Blaricum. Wars van dogma had hij altijd geweigerd zich in te laten schrijven bij een kerkgenootschap. Zo kon het gebeuren dat een diepgelovig christen werd begraven in de hoek 'der goddelozen'.

Het was een zeer zonnige dag. En hoewel het 's nachts een paar graden had gevoren, liep de temperatuur aardig op. Voor de kistdragers zwaar werk: de rouwstoet vertrok te voet vanaf het schildersatelier aan de Smedenweg; het ging letterlijk 'berg'opwaarts naar de Woensberg. De kist was afgedekt met een dun witwollen kleed waarop het Tao-teken was aangebracht, en er lagen alleen witte lelies op. Draggers waren leden van het genootschap de Smeden en vrienden. Een van hen was tekenaar/kunstschilder Jan Koeman, bekend door zijn medewerking aan enkele Verkade-albums. In de loop der tijd was er een verwijdering ontstaan tussen hem en Schmidt, maar hij wilde nu toch op

deze wijze de laatste eer bewijzen. Later zou hij een portret dat hij eens van Schmidt had getekend aan de weduwe van Karel Albert overhandigen.

Direct achter de kist liepen gezamenlijk Johanna de Kruijf en Margaretha Verwey. Deze laatste was het die het kleed had gemaakt dat over de kist lag. Ongetwijfeld had zij tot diep in de nacht moeten doorwerken om het Tao-teken op fijnzinnige wijze op de witwollen stof te borduren.

Het Tao-teken als universeel symbool voor 'de bron, de weg of het goddelijke, de oorsprong en het allesomvattende'. Tao is ook het eerste woord van de Tao Te Ching, door Lao Tse in drie dagen opgeschreven aan het eind van zijn leven. Het is het basiswerk voor de taoïstische levenswijze: de kunst van het leven die zich laat kennen in het innerlijk van de mens. Schmidt voelde zich hiermee zeer verbonden en wilde oosterse en westerse levensvisies met elkaar in verbinding brengen. Reeds op 24-jarige leeftijd had hij plannen voor een voettocht naar Tibet. Later heeft hij meerdere malen Lao Tse geschilderd.

Het Tao-teken was voor hem als leider van de Smeden, als 'vuurwerker', ook een persoonlijk symbool, dat stond voor de smidshamer.

Dat het nu bij zijn begrafenis zo duidelijk zichtbaar aanwezig was, kan als zeer toepasselijk worden beschouwd.

Bij het gedolven graf werd er door de weduwe van Karel Albert gezongen. Johanna had een prachtige stem, die geschoold was bij het Leger des Heils. En zelfs nu, onder deze moeilijke omstandigheden, lukte het haar om onder de blauwe hemel een krachtig lied te laten klinken.

Dit illustreert ook de houding die er was ten opzichte van de dood. Tegen zijn naasten had Schmidt met nadruk gezegd: 'Ga niet naar mijn graf, want daar ben ik niet.' Zijn lijk zou vergaan, maar zijn geest zou voortleven, niet gebonden aan een aardse plek.

Er waren geen toespraken. De kinderen Boedie /Karel jr. en Jolie hebben de begrafenis ook geenszins als een droevige gebeurtenis ervaren. Het was zonnig, er werd gezongen en de schrijver Victor van Vriesland hield hen bij de hand en sprak op lichte wijze met hen. Ze waren ervan overtuigd dat hun vader weer zou terugkomen.

Na een periode van rouw heeft Margaretha Verwey een vergadering belegd om met leden van het genootschap de Smeden te onderzoeken of er een mogelijkheid was om het initiatief verder te dragen. Iedereen stond nog steeds achter de eens geformuleerde idealen. Maar ook was er het pijnlijke gemis van hun charismatische oprichter en voorzitter. Het bleek een moeilijke zaak om dit nu zonder hem krachtig in de wereld te zetten, en uiteindelijk werd besloten tot opheffing. Het Smedenpaleis als huis voor de kunsten met ateliers en expositieruimtes zou er nooit komen.

In de lijn van het gedachtegoed ging Margaretha Verwey toch verder, en in 1923 richtte zij de weefschool Smeda op in een poging de kunstnijverheid op een ander plan te brengen. De maatschappelijke omstandigheden waren echter niet gunstig, en ook dit initiatief was na enige tijd gedoemd te verdwijnen.

De schilderijen en tekeningen die Karel Albert Schmidt had gemaakt, zijn als collectie steeds grotendeels bij elkaar gebleven, zorgvuldig bewaard door zijn weduwe Johanna en Margaretha Verwey. Later is zoon Karel jr. gevraagd dit over te nemen en te onderzoeken of er mogelijkheden zouden zijn om dit werk naar buiten te brengen. De tijd leek er meer rijp voor. Begrippen als karma en reïncarnatie, aura's en helderziendheid zijn inmiddels algemeen goed geworden, waardoor ook de schilderijen van Schmidt meer toegankelijk zijn.

Het verder brengen van het werk van zijn vader heeft Karel jr. 'als een levensopdracht ervaren die hem niet licht gevallen is'. Door zijn inzet zijn er verschillende malen werken van Schmidt opgenomen in exposities.

In september 2003 werd door de dan nog in leven zijnde kinderen Karel jr. en Jolie het hele oeuvre (op een aantal werken na dat in de familie bleef) middels een schenking aan de

Nederlandse Staat toevertrouwd. Zij beoogden hiermee dat het werk van hun vader 'door velen begrepen en gezien mogen worden'.

Bijna een eeuw na zijn overlijden kan gesteld worden dat veel van de idealen waar Schmidt mee leefde en die hij verder naar buiten bracht, nog steeds actueel zijn.

Joseph Beuys, geboren een half jaar na het overlijden van Schmidt, laat met zijn 'Jeder Mensch ist ein Künstler' in zekere zin verwantschap met hem zien.

Ook de wijze waarop kunst thans wordt ingezet als therapie, zoals bijv. bij burn-out, sluit aan bij Schmidts uitspraak 'De tijd zal komen en is niet ver meer, dat de schilderkunst zal dienen tot genezing van onze zieke mensheid. Eenmaal zullen de mensen zichzelf gezond schilderen.'

De noodzaak van bevordering van alle takken van Kunst, Wetenschap en Wijsbegeerte die Schmidt destijds met de oprichting van het genootschap de Smeden beoogde, is nu niet minder aan de orde. De actie Schreeuw om Cultuur tegen de grote cultuurbezuinigingen in 2010 is niet mis te verstaan geweest. Schmidt zou zich met de Smeden beslist hebben laten horen, zoals hij in 1915 ook protest aantekende bij de bezuinigingen op de Nederlandse Opera en in het algemeen de houding van de regering ten opzichte van de Kunst.

=====

